

Sygn. akt: I C 32/23

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 10 kwietnia 2024 r.

Sąd Okręgowy w Olsztynie I Wydział Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący:	sędzia Ewa Oknińska
Protokolant:	sekretarz sądowy Alicja Pniewska,

po rozpoznaniu w dniu 10 kwietnia 2024 r. w Olsztynie

na rozprawie

sprawy z **powództwa K. S.**

przeciwko Bankowi (...) Spółce Akcyjnej z siedzibą w W.

o ustalenie ewentualnie o ustalenie

I. ustala, że pomiędzy powodem a pozwanym nie istnieje stosunek prawny kredytu wynikający z umowy kredytu hipotecznego nr (...) z dnia 13 lutego 2006 r. zawartej pomiędzy powodem a Bankiem (...) S.A. w K. z uwagi na nieważność tej umowy,

II. zasądza od pozwanego na rzecz powoda kwotę 9.217 zł tytułem kosztów procesu z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia uprawomocnienia się orzeczenia do dnia zapłaty.

sędzia Ewa Oknińska

Sygn. akt I C 32/23

UZASADNIENIE

Powód K. S. się od pozwanego Banku (...) S.A. w W.:

1) ustalenia, że pomiędzy powodem a pozwanym nie istnieje stosunek kredytu wynikający z umowy kredytu hipotecznego nr (...) z dnia 13 lutego 2006 r., zawartej pomiędzy powodem a Bankiem (...) w K. z uwagi na nieważność tej umowy,

w razie uznania za niezasadne żądania z punktu 1, powód wniósł żądanie ewentualne o:

2) ustalenie, że w ww. umowie kredytu postanowienia zawarte w § 2 ust. 1, § 9 ust. 9 umowy, ust. 2 załącznika nr 7 do umowy, ust. 4 załącznika nr 7 do umowy, stanowią niedozwolone postanowienia umowne i są bezskuteczne wobec powoda.

Nadto, powód wniósł o:

3) zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego oraz opłat skarbowych od pełnomocnictwa według norm prawem przepisanych.

W uzasadnieniu powód podał, że działając jako konsument, zawarł umowę kredytu hipotecznego z poprzednikiem prawnym pozwanego. Postanowienia § 2 ust. 1, § 9 ust. 9 umowy, ust. 2 załącznika nr 7 do umowy, ust. 4 załącznika nr 7 do umowy stanowią niedozwolone postanowienia umowne. W jego ocenie umowa jest nieważna. Strony wskazały w umowie kwotę kredytu w CHF, podczas gdy ich zgodnym i rzeczywistym zamiarem było udzielenie kredytu w PLN. W konsekwencji nieważne są postanowienia zawarte w umowie określające wysokość i walutę kredytu w CHF, a także zasady przeliczania rat z CHF na PLN. Umowa jest nieważna na podstawie art. 58 § 1 k.c. w zw. z art., 353⁽¹⁾ k.c. Klauzula waloryzacyjna jest bowiem sprzeczna z naturą stosunku prawnego, zasadami współżycia społecznego i zasadą równości stron. Umowa narusza art. 69 ust. 1 i ust. 2 ustawy Prawa bankowego, gdy nie doszło do określenia kwoty kredytu w PLN. W umowie kredytu brak jest możliwości stosowania waloryzacji umownej. Ponadto w niniejszej sprawie istnieją przesłanki do ustalenia nieważności umowy, gdyż skutek abuzywności klauzul waloryzacyjnych jest ona niewykonalna.

Kwestionowane postanowienia kształtują prawa i obowiązki powoda w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, gdyż przyznają uprawnienie do kształtowania wysokości świadczenia kredytobiorcy w sposób dowolny. Powyższe wynika z przyznanej umową bankowi swobody wskazywania kursów waluty obcej. Za sprzeczne z dobrymi obyczajami powód wskazał niedoinformowanie, wywołanie błędnego przekonania u konsumenta, wykorzystania jego niewiedzy. Bank nie wskazał zakresu ryzyka kursowego, prawdopodobieństwa wystąpienia, historii kształtowania się tego ryzyka w przeszłości, wpływu okresu kredytowania na to ryzyko, możliwości wzrostu zadłużenia znacznie powyżej wartości nieruchomości, a także możliwości ciągłego wzrostu kapitału.

Pozwany Bank (...) S.A. w W. w odpowiedzi na pozew wniósł o oddalenie powództwa w całości. Pozwany wniósł o zawieszenie postępowania do czasu rozstrzygnięcia przez Sąd Najwyższy zagadnienia prawnego w sprawie o sygn. (...). Nadto wniósł o zwrot kosztów procesu. Pozwany oświadczył, że bezspornym jest zawarcie umowy kredytu hipotecznego nr z dnia 13 lutego 2006 r.

Pozwany zakwestionował jakoby:

- a) istniały podstawy do stwierdzenia nieważności umowy kredytu z uwagi na jej sprzeczność z art. 58 k.c. oraz treścią art. 69 ust. 1 lub ust. 2 Prawa bankowego w brzmieniu obowiązującym w dacie jej zawarcia,
- b) umowa kredytu pozostawała czynnością naruszającą granicę swobody umów art. 353¹ k.c. i jako taka była sprzeczna z istotą stosunku zobowiązaniowego,
- c) postanowienia umowy nie stanowiły wyniku indywidualnych negocjacji,
- d) umowa kredytu zawierała niedozwolone klauzule umowne w rozumieniu art. 385¹ k.c. i w jakimkolwiek zakresie nie wiązała powoda,
- e) w przypadku stwierdzenia abuzywności postanowień umownych składających się na tzw. klauzulę przeliczeniową/denominacyjną umowy kredytu nie dało się nadal wykonywać, a w konsekwencji istniały podstawy do stwierdzenia jej nieważności,
- f) postanowienia umowy kredytu nie spełniały wymogu jasności i jednoznaczności,
- g) postanowienia umowy kształtowały interes powoda w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając ich interesy,
- h) pozwany bank był w jakimkolwiek zakresie bezpodstawnie wzbogacony względem powoda,

- i) powód posiadał interes prawny w ramach roszczenia o ustalenie
- j) bank ustalał kursy walut publikowane w Tabeli Kursów Walut Obcych w sposób dowolny.

Pozwany zakwestionował jakoby powodowi przysługiwał status konsumenta, albowiem lokal został zakupiony w celach zarobkowych (celem wynajmu).

(odpowiedź na pozew k. 45-68)

Sąd ustalił, co następuje:

Powód zwrócił się do poprzednika prawnego pozwanego z wnioskiem o udzielenie kredytu w kwocie 125.000 zł (52.087,67 CHF).

(dowód: wniosek k. 73—73v.)

W dniu 13 lutego 2006 r. powód zawarł z Bankiem (...) S.A. w K. umowę kredytu hipotecznego nr (...), na podstawie której bank zobowiązał się postawić do dyspozycji powoda kredyt w kwocie 52.087,67 CHF z przeznaczeniem na zakup lokalu mieszkalnego, refinansowanie wniesionych środków i remont lokalu. (§ 2.1 i § 2.5 umowy).

Stosownie do § 5 umowy, wypłata kredytu miała nastąpić na podstawie wniosku kredytobiorcy złożonego najpóźniej na jeden dzień przed planowaną wypłatą. Wypłata miała nastąpić zgodnie z harmonogramem i po spełnieniu warunków określonych w załączniku nr 2 do umowy.

Zgodnie z § 3.1 umowy, powód zobowiązany był do uiszczenia prowizji bankowej od kwoty przyznanego kredytu w wysokości 729,23 CHF, co stanowiło 1,40% kwoty kredytu.

Z kolei zgodnie z § 7 umowy prawnym zabezpieczeniem spłaty udzielonego kredytu była:

- a) hipoteka zwykła wypisana na pierwszym miejscu w wysokości 52.087,67 CHF z tytułu udzielonego kredytu,
- b) hipoteka kaucyjna do wysokości 26.773,06 CHF z tytułu odsetek umownych i kosztów udzielonego kredytu, ustanowiona na nieruchomości,
- c) cesja praw z polisy ubezpieczenia nieruchomości od ognia i zdarzeń losowych,

Kredyt został udzielony na okres od 13 lutego 2006 roku do 10 lutego 2036 roku (§2.2 umowy).

Zgodnie z załącznikiem nr 7 do umowy, kwota kredytu wypłacana jest w złotych po przeliczeniu według kursu kupna waluty kredytu obowiązującego w banku w dniu wypłaty kwoty kredytu lub transzy kredytu, zgodnie z tabelą kursów walut banku (...) S.A. ogłaszaną w siedzibie banku z zastosowaniem zasad ustalania kursów walut obowiązujących w banku. Ewentualna nadwyżka wynikająca z różnic kursowych zostanie wypłacona przelewem na rachunek bankowy kredytobiorcy wskazany we wniosku o wypłatę, który stanowi załącznik nr 1 do umowy kredytu. (ust. 2 pkt 2-3 załącznika nr 7 do umowy).

Stosownie do zasad oprocentowania opisanych w umowie, w dniu sporządzenia umowy oprocentowanie kredytu wynosi 4,30 % w stosunku rocznym. W całym okresie kredytowania stanowi sumę stawki LIBOR dla terminów 6-miesięcznych i marży w wysokości 3,10 %. Po przedłożeniu opisu księgi wieczystej z prawomocnym wpisem hipoteki marża ulegała obniżeniu o 0,90 %. (§ 4.1 i § 4.2.).

O wysokości oprocentowania bank zawiadomi kredytobiorcę pisemnie w terminie 14 dni od dnia uruchomienia kredytu lub pierwszej transzy. Oprocentowanie kredytu ulega zmianie w zależności od zmiany stopy LIBOR określonej

w ust. 2. Na wniosek kredytobiorcy możliwa jest zmiana oprocentowania ze stopy zmiennej na stopę stałą (§ 4 ust. 4-8 umowy).

W regulaminie kredytowania osób fizycznych banku (...), w § 2 pkt 9 wskazano, że LIBOR to stopa procentowa po jakiej banki są skłonne udzielić pożyczek w danej walucie wymienialnej innym bankom, ustalana w dniu robocze około godziny 11 czasu londyńskiego przez grupę największych banków, podawana na stronie „LIBOR” serwisu Reuters, stosowana w banku jako stopa referencyjna do ustalania oprocentowania kredytów w walutach -wymienialnych.

Stosownie do § 9 umowy, kredyt miał być spłacany w równych miesięcznych ratach obejmujących kapitał i odsetki, przy czym w miarę spłaty zadłużenia udział odsetek w racie kredytu będzie malał, a kapitału wzrastał. Spłata zadłużenia miała być dokonywana przez wpłatę gotówką lub przelewem na rachunek prowadzony w banku. (§ 9.6 i § 9.8 umowy).

Kredytobiorca zobowiązał się do spłaty kredytu i odsetek w terminach i wysokościach określonych w harmonogramie spłat stanowiącym integralną część umowy. Harmonogram spłat miał zostać przesłany kredytobiorcom w terminie 14 dni od uruchomienia środków kredytu (§ 9.4).

Strony ustaliły, że spłata kredytu następuje w złotych zgodnie z zasadami określonymi w załączniku nr 7 do umowy (§ 9.9.). Zgodnie z tym załącznikiem, kwota spłaty podlegała przeliczeniu na złote po kursie sprzedaży walut kredytu obowiązującym w banku w dniu dokonywania spłaty zgodnie z tabelą kursów walut banku (...) S.A. ogłaszaną w siedzibie banku z zastosowaniem zasad ustalania kursów walut obowiązujących w banku (ust. 2 pkt 4 załącznika nr 7 do umowy).

Jednocześnie w załączniku tym powód oświadczył, że znane im są oraz wyjaśniono ryzyko zmiany kursu waluty, w której zaciągnęli zobowiązanie kredytowe i są świadomi ponoszenia przez siebie tego ryzyka (ust. 1 załącznika nr 7 do umowy).

Zgodnie z § 10 ust. 3 umowy wcześniejsza spłata była możliwa jeżeli minimalna kwota spłaty wyniesie mniej niż 2.000,00 zł lub równowartość tej kwoty w walucie. Natomiast w sytuacji gdy kwota wcześniejszej spłaty wynosi jednorazowo nie mniej niż kwota, o której mowa wyżej bank nie pobiera opłaty za aneks do umowy w całym okresie kredytowania.

Jeżeli w okresie spłaty kredytu nastąpi istotna zmiana kursu waluty kredytu, co będzie w ocenie banku, skutkowało poważnym zagrożeniem spłaty kredytu – bank będzie uprawniony do wystąpienia do klienta z wnioskiem o przewalutowanie kredytu na inną walutę, zgodnie z aktualnie obowiązującą ofertą walut w banku lub ustanowienia dodatkowego zabezpieczenia spłaty kredytu (§ 11.2). Natomiast w § 11 ust. 4 wskazano, iż bank nie wyrazi zgody na przewalutowanie kredytu w przypadku, gdy kwota aktualnego zadłużenia jest niższa niż 10.000 złotych lub równowartość tej kwoty w walucie.

(dowód: umowa z załącznikami - k. 19-25v. , regulamin k. 26-27)

Bank wypłacił powodowi środki z tytułu udzielonego kredytu w dniu 2 marca 2006 r. w kwocie 122.746,67 zł. Powyższe obejmowało:

- 107.000 zł – przelew na rachunek zbywcy tytułem zapłaty za mieszkanie,
- 10.946,30 zł – przelew na rachunek kredytobiorcy,
- 3.900,60 zł – przelew tytułem opłaty notarialnej,
- 790,77 zł – koszty zabezpieczenia spłaty kredytu z tytułu przekroczenia standardowego wskaźnika LTV,
- 109 zł przelew składki na ubezpieczenie mieszkania.

(dowód: zaświadczenie k. 30-33)

Pismem z dnia 29 listopada 2022 r. powód wezwał pozwanego do zapłaty kwoty 146.932,62 zł w związku z zawarciem nieważnej umowy kredytu. W odpowiedzi pozwany pismem z dnia 27 grudnia 2022 r. uznał reklamację za bezzasadną.

(dowód: reklamacja k. 34, odpowiedź banku k. 35-37.)

Powód przeznaczył środki finansowe z kredytu na zakup lokalu mieszkalnego, w który zamieszkał wraz z rodziną. W kredytowanej nieruchomości powód zamieszkiwał do ok 2020 r. do czasu rozwodu. Lokal zamieszkiwała jego była żona jeszcze przez 6 miesięcy. Od ok. 3 lat mieszkanie jest wynajmowane. W kredytowanej nieruchomości nie była zarejestrowana, ani prowadzona działalność gospodarcza. Powód podpisał umowę w kształcie przedstawionym przez bank. Kredyt powód otrzymał w PLN i w takiej walucie go spłaca. W 2022 r. powód dowiedział się, że w umowie bank zastosował nieuczciwe postanowienia.

(dowód: zeznania powoda – k. 222-223 v.)

Przewodnicząca na rozprawie w dniu 10 kwietnia 2024 r. pouczyła powoda o skutkach ustalenia nieważności umowy. Powód oświadczył, że podtrzymuje powództwo. (protokół rozprawy z 10.04.2024 r.)

Sąd zważył, co następuje:

Żądanie powoda o ustalenie nieistnienia stosunku prawnego wynikającego z umowy kredytu zasługuje na uwzględnienie.

Sąd dokonał ustaleń faktycznych w sprawie w oparciu o załączone do akt dokumenty, nie stwierdzając podstaw do podważenia ich wiarygodności. Sąd uwzględnił również zeznania powoda i zawnioskowanych przez stronę pozwaną świadków E. B. i M. S. w zakresie, w którym znajdują potwierdzenie w zebranych materiale dowodowym. Wskazać należy, że świadek E. B. nie uczestniczyła w rozmowach z powodem, podpisała umowę jako drugi pełnomocnik banku. Świadek M. S. nie pamiętała okoliczności związanych z zawarciem spornej umowy.

Podnieść należy, że powód zawarł umowę jako konsument. Środki z kredytu zostały przeznaczone na zakup lokalu mieszkalnego i powód wraz z rodziną zamieszkiwał w przedmiotowym lokalu do 2020 r. Zeznania powoda w tym zakresie nie zostały podważone przez pozwanego żadnymi dowodami. Ponadto nie było kwestionowane następstwo prawne pozwanego względem podmiotu, z którym powód zawarł umowę kredytu.

Sąd pominął wniosek dowodowy pozwanego dotyczący dopuszczenia dowodu z opinii biegłego. Pominięcie dowodu zgłaszanego przez stronę jest bowiem dopuszczalne wtedy, gdy okoliczności sporne, na które dowód powołano, zostały dostatecznie wyjaśnione (wyrok Sądu Najwyższego z 19 grudnia 2012 r. sygn. akt (...), wyroki SN: z 12 stycznia 2005 r.,(...), z 5 lutego 2009 r.,(...) i z 13 grudnia 2010 r.,(...)). Opinia biegłego stanowi jedynie dowód dający Sądowi, rozstrzygającemu sprawę merytorycznie, dokonanie ustaleń w zakresie wymagającym wiadomości specjalnych (a więc wiedzy wykraczającej poza objętą zakresem wiedzy ogólnej – powszechnej). W tej sprawie Sąd uznał, że zgromadzone w sprawie dowody w postaci dokumentów i zeznań strony powodowej, w pełni pozwalają na dokonanie prawidłowego rozpoznania niniejszej sprawy, zaś wniosek dowodowy o dopuszczenie opinii biegłego potraktował jako nieistotny dla rozstrzygnięcia sprawy.

Odnosząc się do żądania pozwu, należy wskazać, że zgodnie z art. 189 k.p.c. powód może żądać ustalenia przez sąd istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego lub prawa, gdy ma w tym interes prawny. Interes prawny powoda polegał na tym, że strona powodowa domagała się definitywnego usunięcia niepewności prawnej co do istnienia łączącego ich z pozwanym stosunku prawnego. Wyrok ustalający w niniejszej sprawie wyeliminuje spory co do tego, czy strony łączy umowa kredytowa, czy też stosunek w tym zakresie nie istnieje.

Zgodnie z art. 58 § 1 k.c. nieważna jest czynność prawna sprzeczna z ustawą albo mająca na celu obejście ustawy, chyba że właściwy przepis przewiduje inny skutek, w szczególności ten, że na miejsce nieważnych postanowień

czynności prawnej wchodzi odpowiednie przepisy ustawy. Nieważna jest również czynność prawna sprzeczna z zasadami współżycia społecznego (art. 58 § 2 k.c.). Jeżeli nieważnością jest dotknięta tylko część czyn/ności prawnej, czynność pozostaje w mocy co do pozostałych części, chyba że z okoliczności wynika, iż bez postanowień dotkniętych nieważnością czynność nie zostałaby dokonana (art. 58 § 3 k.c.). W myśl art. 69 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. Prawo bankowe (w brzmieniu obowiązującym w dacie zawarcia przez strony przedmiotowej umowy kredytu) przez umowę kredytu bank zobowiązuje się oddać do dyspozycji kredytobiorcy na czas oznaczony w umowie kwotę środków pieniężnych z przeznaczeniem na ustalony cel, a kredytobiorca zobowiązuje się do korzystania z niej na warunkach określonych w umowie, zwrotu kwoty wykorzystanego kredytu wraz z odsetkami w oznaczonych terminach spłaty oraz zapłaty prowizji od udzielonego kredytu. Umowa kredytu powinna być zawarta na piśmie i określać w szczególności: strony umowy, kwotę i walutę kredytu, cel, na który kredyt został udzielony, zasady i termin spłaty kredytu, wysokość oprocentowania kredytu i warunki jego zmiany, sposób zabezpieczenia spłaty kredytu, zakres uprawnień banku związanych z kontrolą wykorzystania i spłaty kredytu, terminy i sposób postawienia do dyspozycji kredytobiorcy środków pieniężnych, wysokość prowizji, jeżeli umowa ją przewiduje, warunki dokonywania zmian i rozwiązania umowy.

W ocenie Sądu zasadnicze postanowienia umowy spełniają co do zasady przesłanki z art. 69 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Prawo bankowe i pozwalają na uznanie jej za umowę kredytu bankowego. Znane są bowiem i strony umowy i kwota oraz waluta kredytu, cel, na jaki został udzielony zasady i termin jego spłaty, wysokość oprocentowania i zasady jego zmiany.

Zatem w ocenie Sądu umowa łącząca strony - ze względu na jej konstrukcję - nie może być uznana za nieważną. Oceny tej nie zmienia okoliczność, że kwota udzielonego kredytu została określona i poddana oprocentowaniu w walucie szwajcarskiej, a miała być wypłacona i spłacona w walucie polskiej. Dopuszczalne jest zawieranie tego typu umów w świetle art. 358⁽¹⁾ § 2 k.c. Zgodnie z powołanym przepisem istnieje możliwość zastrzeżenia w umowie, że wysokość zobowiązania, którego przedmiotem od początku jest suma pieniężna, zostanie ustalona według innego niż pieniądź miernika wartości. W orzecznictwie zgodnie przyjmuje się przy tym, że w omawianym przepisie chodzi o pieniądź polski, a innym miernikiem wartości może być również waluta obca (por. wyrok SN w sprawie(...), (...), uzasadnienie wyrok SN w sprawie (...)).

W przedmiotowej sprawie walutą kredytu jest CHF, natomiast walutą wykonania kredytu był złoty polski. Powód bowiem zobowiązany był spłacać w PLN równowartość rat kredytu wyrażonych w CHF. Zgodnie z orzecznictwem SN dopuszczalne jest zaciągnięcie zobowiązania w walucie obcej oraz zastrzeżenie sposobu wykonania umowy tj. wypłaty i dokonywania spłaty kredytu w złotych polskich. Ponadto zgodnie z art. 353¹ k.c. zgodnie z którą strony zawierające umowę mogą ułożyć stosunek prawny według swego uznania, byleby jego treść lub cel nie sprzeciwiały się właściwości (naturze) stosunku, ustawie ani zasadom współżycia społecznego. Zdaniem Sądu powyższa umowa stanowi swojego rodzaju wariant umowy kredytowej przewidzianej w przepisach ustawy prawo bankowe. Bez wątplenia bowiem celem stron było udostępnienie przez pozwanego powodowi równowartości określonej kwoty pieniędzy oraz jej zwrot przez powoda w określonym w umowie terminie - przy czym miernikiem tej wartości miał być kurs franka szwajcarskiego do waluty polskiej.

W przypadku ryzyka zmiany kursu wskazać trzeba natomiast, że na zmianę kursu waluty wpływa szereg czynników ekonomicznych jak i pozaekonomicznych, niezależnych od woli stron zawartej umowy. Jak wynika z oświadczeń kredytobiorców zostali poinformowani o ryzyku kursowym i że po zapoznaniu się z ofertą Banku zdecydowali się zawrzeć umowę kredytu. Kursy walut z natury swojego funkcjonowania cechują się zmienną wartością, wykazując raz tendencję zwyżkową, a innym razem spadkową. Zmienność kursów walut jest faktem powszechnie znanym, nie wymagającym dowodu.

W tym miejscu rozważyć jednakże trzeba, czy postanowienia umowy łączącej strony zwłaszcza w zakresie ustalenia kursu waluty CHF, niezbędnego do ustalenia wzajemnych zobowiązań stron, mają charakter niedozwolony.

Zgodnie z art. 385¹ k.c. postanowienia umowy zawieranej z konsumentem, które kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami lub rażąco naruszając jego interesy, nie są wiążące, jeżeli nie zostały uzgodnione indywidualnie. Nie dotyczy to postanowień określających główne świadczenia stron, w tym cenę lub wynagrodzenie, jeżeli zostały sformułowane w sposób jednoznaczny (§ 1). Nieuzgodnione indywidualnie są te postanowienia umowy, na których treść konsument nie miał rzeczywistego wpływu, co w szczególności odnosi się do postanowień umowy przejętych z wzorca umowy zaproponowanego konsumentowi przez kontrahenta (§ 3).

W ust. 2 pkt 2 załącznika nr 7 do umowy określono, że wypłata kredytu miała nastąpić według kursu kupna waluty (Tabeli kursów walut Banku (...) S.A) obowiązującego w banku w dniu realizacji zlecenia płatniczego. Natomiast w ust. 2 pkt 4 ww. załącznika wskazano, że kwota spłaty podlega przeliczeniu na złote po kursie sprzedaży waluty kredytu obowiązującym w banku w dniu dokonywania spłaty zgodnie z Tabelą kursów walut Banku (...) S.A. Zgodnie z § 9 umowy spłata zadłużenia miała być dokonywana przez obciążanie rachunku kredytobiorcy.

Zgodnie z art. 385² k.c. oceny zgodności postanowienia umowy z dobrymi obyczajami dokonuje się według stanu z chwili zawarcia umowy, biorąc pod uwagę jej treść, okoliczności zawarcia oraz uwzględniając umowy pozostające w związku z umową obejmującą postanowienie będące przedmiotem oceny. Ponadto zgodnie z brzmieniem art. 4 dyrektywy, nadanym sprostowaniem z 13 października 2016 r. (Dz.Urz.U.E. L z 2016 r. Nr 276, poz. 17), nieuczciwy charakter warunków umowy jest określany z uwzględnieniem rodzaju towarów lub usług, których umowa dotyczy i z odniesieniem, w momencie zawarcia umowy, do wszelkich okoliczności związanych z zawarciem umowy oraz do innych warunków tej umowy lub innej umowy, od której ta jest zależna. W rezultacie przy dokonywaniu oceny niedozwolonego charakteru określonego postanowienia umownego, w tym także oceny indywidualnej, nie ma żadnego znaczenia, w jaki sposób umowa była wykonywana przez strony. W szczególności nie ma znaczenia, czy przedsiębiorca rzeczywiście korzystał z możliwości, jakie wynikają dla niego z określonego brzmienia postanowień umownych. Istotne jest jedynie, że nie było żadnych przeszkód, aby z takich uprawnień, mogących naruszać interesy konsumenta, mógł skorzystać (z tych względów bezprzedmiotowe było również prowadzenie postępowania dowodowego na omawiane okoliczności).

W ocenie Sądu postanowienia zawierające uprawnienie banku do przeliczania sumy wykorzystanego przez kredytobiorców kredytu do waluty obcej dotyczą głównych świadczeń stron umowy kredytu w rozumieniu art. 385¹ § 1 zdanie drugie k.c. co oznacza, że postanowienia takie, jeżeli nie zostały sformułowane jednoznacznie, podlegają kontroli w celu stwierdzenia, czy nie mają charakteru niedozwolonego (art. 385¹ § 1 zd. drugie k.c.). W razie uznania ich za niedozwolone, a tym samym za niewiążące kredytobiorcę, który zawiera umowę jako konsument, konieczne staje się również rozważenie skutków tego stanu rzeczy. Wprowadzenie do umowy stron „klausul waloryzacyjnych” spowodowało, że wysokość zobowiązań wynikających z umowy podlegała wielokrotnemu przeliczaniu z zastosowaniem dwóch rodzajów kursu waluty przy czym mechanizm ustalania kursu nie został opisany w żaden sposób, gdyż umowa w tym względzie odsyła tylko do tabeli kursów obowiązującej w Banku. Oznacza to, że zgodnie z umową Bank miał całkowitą swobodę w zakresie ustalania kursu waluty, zaś powód nie miał na ten kurs żadnego wpływu. Zatem postanowienia, o których mowa, nie były uzgodnione indywidualnie z powodami w rozumieniu art. 385¹ § 1 i 3 k.c. Jak wynika z przedłożonych dokumentów, powód został poinformowany o ryzyku zmiany kursu i zadeklarował zgodę na poniesienie tego ryzyka, jednakże czym innym jest zgoda na poniesienie ryzyka związanego ze zmianą kursu waluty, a czym innym jest swobodne ustalanie tego kursu przez jedną ze stron.

Kwestionowane postanowienia umowy wskazywały na dwa rodzaje kursów – kurs kupna do ustalenia wysokości kredytu, którą należy wypłacić w PLN oraz kurs sprzedaży do ustalenia wysokości kolejnych rat spłaty w PLN. Ponieważ sposób ustalania tych kursów nie został określony w umowie, oznacza to, że mogły być one wyznaczone jednostronnie przez Bank według kryteriów na które powód nie miał żadnego wpływu. Na tle tak ukształtowanych postanowień dotyczących kursu waluty, która ma być miernikiem waloryzacji (przeliczenia) zobowiązań wynikających z umowy kredytu bankowego utrwalony jest już pogląd, że mają one charakter niedozwolony, gdyż są „nietransparentne, pozostawiają pole do arbitralnego działania banku i w ten sposób obarczają

kredytobiorcę nieprzewidywalnym ryzykiem oraz naruszają równorzędność stron” (por. np. uzasadnienie wyroku SN w sprawie (...) i przywołane tam orzecznictwo). Wysokość kredytu wyrażonego w walucie obcej do wypłaty w walucie polskiej, a następnie wysokość, w jakiej spłaty w walucie polskiej, będą zaliczane na spłatę kredytu wyrażonego w walucie obcej, zależą bowiem wyłącznie od jednej ze stron umowy. Takie ukształtowanie umowy spowodowało, że po zawarciu umowy powód miał ograniczoną możliwość przewidzenia wysokości kwoty, jaka została im wypłacona, a następnie wysokości zadłużenia w PLN, skoro kursy wymiany w toku wykonywania umowy określić miał bank.

Zdaniem Sądu takie zapisy umowy, w której to jedna strona ma prawo do swobodnego ustalania kursów przyjmowanych do wykonania umowy, prowadzi do wniosku, że postanowienia dotyczące kursu waluty właściwego dla wzajemnych rozliczeń stron były sprzeczne z dobrymi obyczajami i naruszały rażąco interesy powoda w rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c., oceniane na datę zawarcia umowy (art. 385² k.p.c. – por. uchwała SN z 20.06.2018 r. w sprawie (...)). Takie rozwiązania dawały bowiem Bankowi, czyli tylko jednej ze stron stosunku prawnego, możliwość przerzucenia na powoda całego ryzyka wynikającego ze zmiany kursów waluty wymiennej i pozostawiały mu całkowitą swobodę w zakresie ustalania wysokości ich zadłużenia przez dowolną i pozbawioną jakichkolwiek czytelnych i obiektywnych kryteriów możliwość ustalania kursu przyjmowanego do rozliczenia spłaty kredytu.

Wylimitowanie postanowień dotyczących kursu waluty przy zachowaniu postanowień dotyczących określenia kwoty kredytu w CHF oznaczałoby, że kwota kredytu powinna zostać przeliczona na PLN, a powód w terminach płatności kolejnych rat powinien je spłacać w PLN, przy czym żadne postanowienie nie precyzowałoby kursu, według którego miałyby nastąpić takie rozliczenia. W ocenie Sądu nie ma możliwości zastosowania w miejsce wylimitowanych postanowień żadnego innego kursu waluty.

Zgodnie z aktualnym poglądem wyrażonym w orzecznictwie, klauzulę waloryzacyjną traktuje się jako główne świadczenie kredytobiorcy, gdyż wpływa ona na wysokość tego świadczenia (vide: wyrok Sądu Najwyższego z dnia 9 maja 2019 r. sygn. akt: (...), *legalis* nr (...)). Zatem, w odniesieniu do przeliczenia należności stron brak jest możliwości zastępowania niedozwolonych klauzul umownych przepisami o charakterze ogólnym, które są przepisami dyspozytywnymi. Pogląd ten został wypracowany w oparciu o związanie wszystkich sądów Unii Europejskiej wykładnią dyrektywy (...) dokonaną przez Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej w wyroku z dnia 3 października 2019 r. w sprawie (...). TSUE podtrzymał pogląd, że w przypadku ustalenia, że w umowie zostało zawarte postanowienie niedozwolone w rozumieniu dyrektywy, skutkiem tego jest wyłącznie wyeliminowanie tego postanowienia z umowy, chyba że konsument następczo je zaakceptuje. Jedynie w drodze wyjątku możliwe jest zastosowanie w miejsce postanowienia niedozwolonego przepisu prawa o charakterze dyspozytywnym. Wyjątek ten obejmuje sytuacje w której jest zgoda stron na jego zastosowanie oraz okoliczność, że brak takiego zastąpienia skutkowałby upadkiem umowy i niekorzystnymi następstwami dla konsumenta, który na takie niekorzystne rozwiązanie się nie godzi.

Dotychczas, orzecznictwo usuwając z umowy klauzule abuzywne odwoływało się do norm ogólnych prawa cywilnego, zastępując klauzulę waloryzacyjną średnim kursem walut obcych prezentowanym przez Narodowy Bank Polski czy też innych kursów walut wskazywanych przez strony w umowie. Zgodnie ze stanowiskiem TSUE nie jest możliwe zastąpienie postanowienia niedozwolonego przez odwołanie się do norm ogólnych prawa cywilnego, gdyż spowodowałoby to ingerencję, mogącą wpłynąć na równowagę interesów, powodując nadmierne ograniczenie swobody zawierania umów. Zresztą, pozostawałoby to także w sprzeczności z bytem klauzuli waloryzacyjnej jako świadczenia głównego kredytobiorcy.

W przedmiotowej sprawie brak możliwości stosowania norm o charakterze ogólnym nie pozwala na sięgnięcie do domniemanej woli stron lub utrwalonych zwyczajów (art. 65 k.c. i art. 56 k.c.). Zatem należy rozważyć, czy umowa łącząca strony może być utrzymana bez niedozwolonych klauzul, czy też nie jest to możliwe i należy ustalić nieważność umowy. Mając na względzie treść art. 6 ust. 1 dyrektywy (...), niewątpliwie umowa nie może być utrzymana w mocy tylko wtedy, gdy na podstawie pozostałej treści umowy nie da się ustalić praw i obowiązków stron. W ocenie Sądu brak możliwości uzupełnienia umowy po wyeliminowaniu abuzywnych postanowień, powoduje, że nie jest obiektywnie możliwe wykonanie przez obie strony umowy. Zgodnie bowiem z aktualnym orzecznictwem

zakwestionowane postanowienia umowne dotyczące mechanizmu przeliczania określają podstawowe świadczenia stron i z tego względu charakteryzują umowę. Po wyeliminowaniu z umowy stron postanowień dotyczących kursów wymiany, wiadomym jest jedynie, że Bank zobowiązuje się postawić do dyspozycji powoda równowartość określonej kwoty CHF w złotych polskich, lecz nie wiadomo według jako miernika ma być wyliczona ta równowartość. Nie jest również wiadomo, jaką kwotę powinien zwrócić powód. W konsekwencji nie da się ustalić kwoty kredytu, która podlega zwrotowi na rzecz Banku, albowiem ustalenie wysokości zobowiązania odnosiło się do kursów walut. Brak jednoznacznego określenia zasad ustalania kursów, a tym samym brak możliwości określenia praw i obowiązków stron oznacza, że umowa jest niezgodna z art. 69 pr. bank. i tym samym sprzeczna z prawem i z tego względu nieważna (art. 58 k.c.). Podnieść należy, że powód był pouczony o skutkach ustalenia nieważności umowy i zgodził się na poniesienie konsekwencji z tym związanych.

Nie można uznać, że roszczenie powoda jest sprzeczne w rozumieniu art. 5 k.c. z zasadami współzycia społecznego. Nie można bowiem przyjąć, że konsument, który swoje roszczenie wywodzi z niedozwolonych klauzul umownych wprowadzonych do umowy przez przedsiębiorcę nadużywa swoich uprawnień podmiotowych.

Z tych przyczyn na podstawie powołanych przepisów ustalono, że między stronami nie istnieje stosunek prawny kredytu wynikający z umowy kredytu z uwagi na nieważność umowy. (pkt I wyroku).

Uwzględnienie roszczeń zgłoszonych jako żądanie główne, czyni bezprzedmiotowym odnoszenia się do roszczenia sformułowanego jako ewentualne.

O kosztach procesu Sąd orzekł na podstawie art. 98 k.p.c. Powód wygrał sprawę, dlatego pozwany zobowiązany jest zwrócić przeciwnikowi koszty niezbędne do celowego dochodzenia praw i celowej obrony. Na zasądzoną kwotę 9.217 zł na rzecz powoda składa się: opłata skarbową od pełnomocnictwa w wysokości 17 zł, opłata sądowa od pozwu w wysokości 1.000 zł, oraz koszty zastępstwa procesowego w wysokości 5.400 zł, opłata sądowa od wniosku o sporządzenie uzasadnienia postanowienia – 100 zł, koszty zastępstwa w postępowaniu zażaleniowym przez Sądem Apelacyjnym - 2.700 zł.

W związku z tym, w punkcie II wyroku Sąd zasądził od pozwanego na rzecz powoda kwotę 9.217 zł tytułem zwrotu kosztów procesu wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia uprawomocnienia się orzeczenia do dnia zapłaty.

sędzia Ewa Oknińska